

Administrativ utredning av organisasjonsform og
kostnadsnøkler for Grenland renseanlegg

Innhold

1. Bakgrunn og formål.....	4
1.1 Medvirkning.....	4
2. Rettslige rammer for interkommunalt samarbeid.....	4
3. Aksjeselskap (AS).....	5
3.1 Beskrivelse.....	5
3.2 Fordeler.....	5
3.3 Ulemper.....	5
3.4 Lovlighet.....	6
4. Interkommunalt selskap (IKS).....	6
4.1 Beskrivelse.....	6
4.2 Fordeler.....	6
4.3 Ulemper.....	7
4.4 Lovlighet.....	7
5. Kommunalt oppgavefellesskap (KOF).....	7
5.1 Beskrivelse.....	7
5.2 Fordeler.....	7
5.3 Ulemper.....	7
5.4 Lovlighet.....	8
6. Kommunalt foretak (KF).....	8
6.1 Beskrivelse.....	8
6.2 Fordeler.....	8
6.3 Ulemper.....	8
6.4 Lovlighet.....	8
7. Vertskommunesamarbeid.....	9
7.1 Beskrivelse.....	9
7.2 Fordeler.....	9
7.3 Ulemper.....	9
7.4 Lovlighet.....	9
8. Eierskap gjennom annet selskap.....	9
8.1 Eksempler fra andre regioner.....	10
9. Samlet vurdering.....	10
10. Anbefaling av organisasjonsform.....	11
11. Fordelingsnøkler for byggingen av nye Grenland renseanlegg inkl. overføringsanlegg.....	11

SKIEN KOMMUNE

PORSGRUNN KOMMUNE

Bamble
kommune

11.1 Forutsetninger:	11
11.2 Fordelingsnøkler	11
11.3 Avskrivningstider og fordeling:	12
11.4 Beregninger:	12
12. Vurderinger:	12
13. Konklusjon:	13
14. Vedlegg.....	13

1. Bakgrunn og formål

De tre kommunene Bamble, Porsgrunn og Skien har alle fattet vedtak om å arbeide videre med etablering av et felles renseanlegg med tilhørende overføringsledninger. Prosjektet (GRA) er nå i forprosjektfase, der byggbarhet, tomtevalg og tekniske løsninger er under avklaring. Parallelt er det behov for å avklare hvordan prosjektet og den fremtidige driften skal organiseres, herunder valg av selskaps- og samarbeidsform, eierskap, styring og finansiering. Det er også viktig å avklare hvordan investeringskostnadene skal fordeles mellom eierkommunene.

Erfaringer fra andre interkommunale samarbeid viser at valg av organisasjonsform har stor betydning for gjennomføringsevne, kostnadskontroll, politisk styring og langsiktig drift. Valgt modell må være egnet både for utbyggingsfasen og for permanent drift, og samtidig gi handlingsrom for eventuelle framtidige utvidelser av samarbeidet, for eksempel innen slambehandling eller andre kommunaltekniske tjenester.

Et sentralt premiss er at renseanlegget skal eies av tre kommuner i fellesskap. Videre vurderes det som aktuelt at eierskapet på sikt kan organiseres gjennom et overordnet selskap, eid av kommunene. Dette stiller særskilte krav til valg av organisasjonsform.

Når det gjelder investeringskostnader er det et viktig premiss at alle tre kommunene skal ha en gevinst på å samarbeide om investeringen, sett opp mot 0-alternativet¹. Videre har det vært sentralt at gebyrbelastningen ikke blir for skjevfordelt mellom kommunene.

Rapporten tar først for seg alternative organisasjonsformer med tilhørende fordeler ulemper, erfaringer og konklusjon på organisasjonsform. Rapporten konkluderer med at et IKS vil være den mest formålstjenlige organisasjonsformen. Etter dette kommer kapitlene om kostnadsnøkler med tilhørende konklusjon.

1.1 Medvirkning

Denne rapporten er vedtatt i GRA-prosjektet sin styringsgruppe den 04.02.26. og er internt kvalitetssikret.

2. Rettslige rammer for interkommunalt samarbeid

Kommuners adgang til å organisere virksomhet følger i hovedsak av kommuneloven, aksjeloven og lov om interkommunale selskaper. Innenfor disse rammene står kommunene relativt fritt til å velge organisasjonsform, så lenge virksomheten er lovlig kommunal oppgave, og styring, økonomi og ansvar er forsvarlig ivaretatt.

Avløpsrensing er en lovpålagt kommunal oppgave etter forurensningsloven, og egner seg godt for interkommunalt samarbeid. Samarbeidet kan organiseres enten gjennom selskapsdannelse (AS, IKS eller KOF) eller gjennom andre former, som et vertskommunesamarbeid. Et kommunalt foretak presenteres også i rapporten, slik at dette er beskrevet. Sistnevnte er dog ikke en aktuell organisering for et slikt samarbeid.

Figuren under viser de mulige organisasjonsformene en kommune har når oppgaver flyttes til et selskap. Desto lengre til høyre man kommer i figuren, jo lengre vekk er selskapsformen fra den kommunale driften.

¹ Alternativ 0 er at kommunene gjør nødvendige investeringer på egne anlegg (inkl. Knarrdalstrand).

Figur. 2.1. Alternativ for kommunal og interkommunal organisering.
Kilde: Kinei; Organisering av renseanlegg i Grenland

3. Aksjeselskap (AS)

3.1 Beskrivelse

Aksjeselskap (AS) er et eget rettssubjekt regulert av aksjeloven. Selskapet eies av én eller flere aksjonærer, som kan være kommuner, andre offentlige organer eller private aktører. Eiernes innflytelse utøves gjennom generalforsamlingen, mens den løpende forvaltningen ligger hos styret og daglig leder.

Et AS har full rettslig handleevne, kan inngå avtaler, ta opp lån, eie eiendom og være byggherre for store investeringsprosjekter. Eiernes økonomiske ansvar er som hovedregel begrenset til innskutt aksjekapital. Dette gjør selskapsformen attraktiv der det er behov for å avgrense risiko.

AS benyttes ofte i kommunal sektor der virksomheten har et mer forretningsmessig preg, der det er behov for høy grad av fleksibilitet, eller der virksomheten skal inngå i en konsern- eller holdingsstruktur. Selskapsformen åpner også for senere endringer i eiersammensetning, innenfor rammene av lovverkets regler.

3.2 Fordeler

- Egen juridisk enhet med klart skille mellom eier og drift
- Stor organisatorisk og økonomisk fleksibilitet
- Godt egnet for profesjonalisering, spesialisering og rekruttering
- Mulighet for konsern- og holdingsstruktur
- Avgrenset økonomisk ansvar for eierne

3.3 Ulemper

- Større avstand til politisk styring og kontroll enn andre aktuelle selskapsformer
- Kan medføre mindre grad av offentlighet og innsyn enn IKS og KOF
- Økte administrative kostnader knyttet til styre, revisjon og rapportering, enn andre selskapsformer
- Kan gå konkurs
- Mindre egnet for virksomhet som fullt ut drives etter selvkostprinsippet

3.4 Lovlighet

Kommuner kan eie AS, jf. kommuneloven § 9-1. Avhengig av eierkontroll og virksomhetens art kan selskapet være underlagt offentleglova og anskaffelsesregelverket.

4. Interkommunalt selskap (IKS)

4.1 Beskrivelse

Interkommunalt selskap (IKS) er en egen selskapsform regulert av lov om interkommunale selskaper, og er særskilt utviklet for samarbeid om lovpålagte og varige kommunale oppgaver. Det finnes flere eksempler på IKSer som samarbeider om vann- og avløpstjenester (inkludert avløpsrensing) i Norge.

Et IKS er et eget rettssubjekt, atskilt fra eierkommunene. Selskapet kan eie eiendom og infrastruktur, være byggherre for store investeringsprosjekter, inngå kontrakter, ta opp lån og ansette personell. Dette gjør selskapsformen godt egnet for store, kapitalkrevende rensesanlegg med lang levetid.

Eierne i et IKS kan kun være kommuner, fylkeskommuner eller andre interkommunale selskaper. Det er ikke adgang for private aktører til å eie andeler. Eierstyringen skjer gjennom representantskapet, der eierkommunene er representert i tråd med eierandelene. Representantskapet er selskapets øverste organ og fastsetter vedtekter, budsjett, økonomiplan og overordnede strategiske rammer. Styret har ansvar for forvaltning og drift innenfor disse rammene.

Et sentralt kjennetegn ved IKS er at eierkommunene har ubegrenset, proratarisk ansvar for selskapets forpliktelser. Dette innebærer at kommunene hefter for selskapets gjeld i samsvar med sin eierandel. Ordningen gir høy grad av økonomisk trygghet for långivere og bidrar til gunstige lånebetingelser, men stiller samtidig tydelige krav til aktiv eierstyring.

IKS er gjennomgående godt tilpasset selvkostbasert virksomhet. Kostnader kan fordeles mellom eierkommunene etter vedtatte fordelingsnøkler, for eksempel basert på innbyggertall, belastning, eller kombinasjoner av faste og variable elementer. Dette gir forutsigbarhet og legitimitet over tid.

4.2 Fordeler

- Egen juridisk enhet med tydelig interkommunal forankring
- God politisk styring gjennom representantskap
- Full åpenhet etter offentleglova
- Egnet for selvkostbasert virksomhet
- Ikke konkursadgang, gir høy forutsigbarhet
- Godt egnet for store, kapitalkrevende infrastrukturanlegg
- Klare rammer for eierstyring og ansvarsdeling
- Et IKS kan eie et IKS og et AS

4.3 Ulemper

- Mindre organisatorisk fleksibilitet enn AS, i form av eierskap, styringsstruktur og økonomi.
- Kommunene har ubegrenset økonomisk ansvar i tråd med eierandel
- Kan kun eies av kommuner, fylkeskommuner eller andre IKS
- Mindre egnet dersom virksomheten skal inngå i en konsernstruktur med private aktører

4.4 Lovlighet

IKS er uttrykkelig hjemlet i lov. Avløpsrensing faller klart innenfor formålet. Selskapsformen er brukt for tilsvarende anlegg i Norge.

5. Kommunalt oppgavefelleskap (KOF)

5.1 Beskrivelse

Kommunalt oppgavefelleskap er regulert av kommuneloven kapittel 19 og er en samarbeidsform der flere kommuner etablerer et felles organ, for å løse bestemte oppgaver. Oppgavefelleskapet *kan* være et eget rettssubjekt, men skiller seg fra IKS ved at det har et mer begrenset formål og mindre organisatorisk selvstendighet.

Et kommunalt oppgavefelleskap *kan* ha eget styre og egen administrasjon, og kan gis myndighet til å utføre definerte oppgaver på vegne av deltakerkommunene.

Oppgavefelleskapet må ha et representantskap. Eierkommunene hefter som hovedregel ubegrenset for forpliktelsene, tilsvarende som i IKS, men styringsstrukturen kan være noe enklere.

Oppgavefelleskap brukes ofte for administrative eller støttepregede oppgaver, men kan også benyttes for tjenesteproduksjon. For store tekniske anlegg benyttes modellen sjeldnere, blant annet fordi rammene for økonomi, finansiering og eierskap til infrastruktur er mindre tydelige enn i IKS.

5.2 Fordeler

- Kan være et eget rettssubjekt
- Mindre formalisert og enklere struktur enn IKS
- Likeverdig deltakelse fra kommunene
- Full offentlighet og politisk kontroll

5.3 Ulemper

- Mindre utbredt modell med begrenset praksis
- Mindre egnet for store, kapitalkrevende anlegg
- Mindre klare rammer for finansiering og låneopptak
- Mindre fleksibel enn AS og mindre robust enn IKS

5.4 Lovlighet

Kommunalt oppgavefelleskap er uttrykkelig hjemlet i kommuneloven kapittel 19.

Avløpsrensing kan i utgangspunktet organiseres slik, men modellen vurderes som mindre egnet enn IKS for varig drift av regionalt renseanlegg.

Vertskommunesamarbeid er lovlig, men vurderes som lite hensiktsmessig for denne typen anlegg.

6. Kommunalt foretak (KF)

6.1 Beskrivelse

Kommunalt foretak (KF) er regulert av kommuneloven kapittel 9 og er en organisatorisk utskilling innenfor kommunen som konsern. Foretaket er ikke et eget rettssubjekt, men har eget styre og egen økonomisk og administrativ selvstendighet innenfor kommunens rammer som er vedtatt av kommune-/bystyret.

Et KF kan ha ansvar for drift av større kommunale tjenester eller anlegg, og brukes ofte for å tydeliggjøre ansvar, økonomi og ledelse. Foretaket kan imidlertid ikke eie eiendom eller inngå avtaler i eget navn; dette skjer på vegne av kommunen.

KF er et eget selskap med eget styre, som rapporterer direkte til by-/kommunestyret, utenom kommunedirektøren. Kommunestyret er øverste organ, og foretakets økonomi inngår fullt ut i kommunens regnskap og budsjett. Kommunedirektøren har videre en uttalelsesrett i saker som angår foretaket og har anledning til å utsette iverksettelse av vedtak før kommunestyret har behandlet saken. Modellen er primært utviklet for én kommune og egner seg dårlig for felles eierskap.

6.2 Fordeler

- Tett politisk styring
- Enkel etablering
- Full åpenhet og innsyn
- Forutsigbar finansiering over kommunebudsjettet

6.3 Ulemper

- Ikke egen juridisk enhet
- Kan ikke eies av flere kommuner
- Ikke egnet for interkommunalt eierskap
- Kan ikke inngå i selskapsstruktur

6.4 Lovlighet

KF kan bare etableres av én kommune. Modellen er derfor ikke aktuell for et felles renseanlegg eid av tre kommuner.

7. Vertskommunesamarbeid

7.1 Beskrivelse

Vertskommunesamarbeid er en samarbeidsform uten etablering av eget rettssubjekt, regulert av kommuneloven kapittel 20. Samarbeidet innebærer at én kommune (vertskommunen) utfører oppgaver på vegne av én eller flere samarbeidskommuner.

Samarbeidet kan organiseres med eller uten felles folkevalgt nemnd. Uten nemnd ligger all myndighet hos vertskommunen, mens en felles nemnd gir deltakerkommunene noe større innflytelse. Uansett modell er det vertskommunen som har arbeidsgiveransvar, økonomiansvar og det formelle ansvaret overfor tredjeparter.

Vertskommunesamarbeid brukes ofte for tjenesteyting eller administrative oppgaver, men er mindre vanlig for store, kapitalkrevende tekniske anlegg. Videre vil en vertskommuneløsning for renseanlegget gi en kommune (Bamble) en enorm investering med tilhørende risiko. Modellen gir begrenset organisatorisk selvstendighet og er lite fleksibel dersom samarbeidet skal utvikles over tid.

7.2 Fordeler

- Enkel og kjent samarbeidsform
- Ingen etablering av selskap
- Tett politisk styring
- Full åpenhet

7.3 Ulemper

- Ikke egen juridisk enhet
- Vertskommunen får et særlig ansvar og makt, men også investering og risiko
- Mindre likeverdig styring mellom kommunene
- Lite egnet for store investeringsprosjekter
- Lite egnet for varig drift av regionalt renseanlegg

7.4 Lovlighet

Vertskommunesamarbeid er lovlig, men vurderes som lite hensiktsmessig for denne typen anlegg.

8. Eierskap gjennom annet selskap

Dersom kommunene ønsker å etablere et overordnet eierselskap (for eksempel for flere kommunaltekniske tjenester), må dette organiseres som AS eller IKS. Et IKS kan ikke eies av AS, men kan eies av et annet IKS. Dette gir mulighet for to-nivå-modell innenfor offentlig eierskap.

8.1 Eksempler fra andre regioner

Interkommunale renseanlegg i Norge er i stor grad organisert som IKS. Dette gjelder blant annet:

- **VEAS** (Vestfjorden Avløpsselskap IKS), eid av Oslo, Bærum, Asker og Nesodden, som driver et av Nord-Europas største renseanlegg. VEAS IKS er et eksempel på et langsiktig, kapitalkrevende samarbeid med høy grad av politisk forankring og stabil drift. VEAS eier flere selskaper.
- **MOVAR IKS** (Mosseregionens Vann, Avløp og Renovasjon), eid av kommunene i Mosseregionen. Selskapet har ansvar for avløpsrensing, vannforsyning og renovasjon, og illustrerer hvordan IKS kan gi grunnlag for senere utvidelse av samarbeidsområder.
- **IVAR IKS** (Rogaland), eid av flere kommuner på Nord-Jæren, som driver store renseanlegg og regional slambehandling. IVAR viser hvordan IKS kan brukes som plattform for både avløpsrensing og slambehandlingssamarbeid.

Erfaringene fra disse selskapene viser at IKS gir robuste rammer for store investeringer, tydelig eierstyring og forutsigbar kostnadsfordeling over tid.

9. Samlet vurdering

Ved valg av organisasjonsform må det legges vekt på at renseanlegget er et stort, kapitalkrevende og varig infrastrukturanlegg, med betydelige investeringskostnader og lang tidshorisont. Organisasjonsformen må derfor gi både tilstrekkelig politisk styring, økonomisk forutsigbarhet og robusthet i gjennomføring og drift.

Kommunalt foretak (KF) og vertskommunesamarbeid er ikke egnet i dette tilfellet. Et kommunalt foretak eies bare av en kommune, og er dermed uaktuelt. Et vertskommunesamarbeid legger mesteparten av tyngden på en kommune. Begge modellene mangler egen juridisk selvstendighet og gir enten for svak likeverdighet mellom kommunene eller for stor binding til én kommune.

Kommunalt oppgavefelleskap gir et eget rettssubjekt (om ønskelig) og likeverdig deltakelse, men vurderes som mindre egnet for denne typen anlegg. Modellen er lite brukt for store tekniske infrastrukturanlegg, og gir mindre klare rammer for finansiering, låneopptak og eierskap til infrastruktur enn IKS. Dette skaper økt usikkerhet i både utbyggings- og driftsfase.

Aksjeselskap (AS) gir høy grad av fleksibilitet og mulighet for konsernstruktur, men innebærer større avstand til politisk styring og er mindre tilpasset selvkostbasert avløpsvirksomhet.

Interkommunalt selskap (IKS) fremstår samlet sett som den mest robuste og velprøvde modellen for regional avløpsrensing. Selskapsformen er særlig utviklet for denne typen oppgaver, gir tydelig eierstyring, høy grad av offentlighet og forutsigbar økonomi over tid.

Vedlagt denne rapporten følger en ekstern utredning, som også har sett nærmere på hvordan et renseanlegg bør organiseres. Konklusjonen av denne rapporten var også at et IKS er den mest hensiktsmessige organisasjonsformen for renseanlegget.

Uavhengig valg av organisasjonsform understrekes det behov for en god og oppdatert eierstyring for å sikre at selskapet leverer i tråd med lokaldemokratiske forventninger og føringer.

10. Anbefaling av organisasjonsform

Det anbefales at renseanlegget organiseres som et interkommunalt selskap (IKS), eid av de tre kommunene. Denne modellen:

- Er godt egnet for varige, kapitalkrevende anlegg
- Sikrer likeverdig eierskap og styring
- Understøtter selvkostprinsippet
- Gir høy legitimitet og forutsigbarhet

Dersom det senere etableres et overordnet eierselskap, anbefales dette også organisert som IKS, slik at renseanlegget kan inngå i en helhetlig offentlig struktur uten å svekke styring og ansvar.

11. Fordelingsnøkler for byggingen av nye Grenland renseanlegg inkl. overføringsanlegg

De neste kapitlene tar for seg fordelingsnøkler og premissene for disse, før det konkluderes med ønsket fordelingsnøkkel. Ønsket fordelingsnøkkel er alternativ 2.

11.1 Forutsetninger:

Det er kun gjort gebyrberegninger for vedtatt alternativ 1D «Ett felles renseanlegg med beliggenhet i ytre del av Frierfjorden og utslipp til Langesundsfjorden», i tillegg til alternativ 0.

Det er ikke gjort usikkerhetsanalyse for alternativ 0, tallene som legges til grunn i alternativ 0 er snittet av usikkerhetspåslaget som er gjort i alternativ 1A og 1D (59,5% påslag fra anslag i KVU).

Det legges til grunn at alle kommunene skal ha en gevinst av samarbeidet.

11.2 Fordelingsnøkler

Det er vurdert 15 ulike fordelingsnøkler i tillegg til alternativ 0(referanse).

- Alternativ 0: Kommunene oppgraderer egne renseanlegg og bærer egne kostnader for dette.
- Alt. 1. Fordeling i prosent etter kostnader i alt. 0, inkl. transport.
- Alt. 2. Fordeling av renseanlegg som alt. 1, men hver kommune bærer egen transportkostnad.
- Alt. 3. Fordeling av renseanlegg og transportkostnad etter folketall.
- Alt. 4. Fordeling av renseanlegg etter folketall, hver kommune bærer egen transportkostnad.
- Alt. 5. Hver kommune bærer kostnad for alt. 0; gevinst for samarbeid fordeles etter folketall.
- Alt. 6. Hver kommune bærer kostnad for alt. 0, bærer egen transportkostnad; gevinst fordelt etter folketall trekkes fra.
- Alt. 7. Hver kommune bærer kostnad for alt. 0; gevinst fordelt etter andel i alt. 0 trekkes fra.

- Alt. 8. Hver kommune bærer kostnad for alt. 0, bærer egen transportkostnad; gevinst fordelt etter andel i alt. 0 trekkes fra.
- Alt. 9. Fordeling av kostnader (renseanlegg+transport) etter mengdebelastning.
- Alt. 10. Renseanlegg fordeles etter mengdebelastning; kommunene bærer egen transportkostnad.
- Alt. 11. Fordelingsnøkkel lik alt. 0; gevinst/merkostnad fordeles lik prosent av differanse mellom alternativene («Tønsberg-metoden»).
- Alt. 12. Fordeling av rensesanlegg og transport etter PE (personekvivalenter).
- Alt. 13. Fordeling av rensesanlegg etter PE; hver kommune bærer egen transportkostnad.
- Alt. 14. Hver kommune bærer kostnaden for alt. 0; gevinst fordelt pr. PE i hver kommune trekkes fra.
- Alt. 15. Hver kommune bærer kostnaden for alt. 0; gevinst deles likt mellom kommunene i tre like deler.

11.3 Avskrivningstider og fordeling:

- Renseanlegg skrives av på 40 år.
- Transportsystem skrives av på 60 år ettersom denne består av både ledningsnett (80 år) og pumpestasjoner (40 år).
- Renseanlegg utgjør 57% av totalkostnad, transportsystem utgjør 43% av totalkostnad (hentet fra usikkerhetsanalyse P85).
- Det legges til grunn at tomtkjøpet gjennomføres i 2026, avskrivning starter i 2026.
- Videre fordeles 100 millioner kroner i forberedende kostnader på år 2027 og 2028.
- Bygge kostnader er videre fordelt på 2029, 2030 og 2031.
- Avskrivninger for forberedelser og byggekostnader starter i 2031.

11.4 Beregninger:

Alternativene er summert pr kommune basert på usikkerhetsanalyse (P85), herunder også prosentfordeling mellom kommunene.

Videre er disse tallene brukt i gebyrmodellene utarbeidet av Momentum for kommunene for å beregne avløpsgebyr og total gebyrbelastning i de tre kommunene.

Beregningene som er gjort er et stillbilde av dagens situasjon, denne kan endre seg dersom kommunene endrer øvrige drift- og investeringskostnader, men dette vil ikke endre fordelingsnøkkelen for Grenland rensesanlegg.

12. Vurderinger:

Uaktuelle alternativer:

Alternativ 6 og 8 – Beregninger viser at premisset som legges til grunn ikke kan brukes som fordelingsnøkkel.

Alternativ 3, 4, og 5 – Folketall brukes i beregninger, dette strider mot selvkostprinsippet og erstattes derfor av alternativer som tar utgangspunkt i tilknyttede PE (personekvivalenter).

Alternativ 9, 10, 12 og 13 – Bryter om prinsipp om gevinst for alle kommunene som deltar i samarbeidet.

13. Konklusjon:

Alternativ 2 anbefales som fordelingsnøkkel mellom kommunene for byggingen av «ett felles rensesanlegg med beliggenhet i ytre del av Frierfjorden(...)». Alternativ 2 gir lavere gjennomsnittlig årlig kostnad enn referansen (Alternativ 0) i alle tre kommuner, og har samtidig moderat variasjon mellom kommunene (likest avløpsgebyr). Fordelingsprosentene for investeringskostnaden (Skien 46,50 %, Porsgrunn 32,12 %, Bamble 21,38 %).

Videre anbefales det at driftskostnadene fordeles etter målt mengde eller stoffbelastning, dette vil gjøre at kommunene har intensiv for å redusere fremmedvann på avløpsledningsnett.

14. Vedlegg

Kinei – Organisering av samarbeid om avløpsrensing i Grenland.